

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۰۴/۰۲
تاریخ بررسی مقاله: ۱۳۹۴/۰۷/۰۴
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۳/۱۷

مجله‌ی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز
بهار و تابستان ۱۳۹۶، دوره‌ی ششم، سال ۲۴
شماره‌ی ۱، صص: ۲۲۶-۲۰۳

بررسی تأثیر جهانی شدن آموزش بر روی برنامه درسی: مطالعه موردی معلمان آموزش و پرورش کلان شهر اهواز

میترا عبداللهی چهارده چریکی*
سکینه شاهی**

چکیده

شواهد نشان می‌دهد جهانی شدن تأثیر بسزا در توسعه و دگرگونی سازمان‌ها از جمله آموزش عمومی داشته که این تأثیر را می‌توان در حوزه‌های اصلی آموزش عمومی همچون معلم، برنامه درسی، ساختار، رابطه مدرسه و جامعه مشاهده کرد. از این رو، بررسی حوزه‌های برنامه درسی جاری به کار گرفته شده در مدارس کشورمان برای پی بردن به میزان فاصله آن با شرایط جهانی به منظور برنامه‌ریزی استراتژیک در این حوزه، امری ضروری می‌باشد. هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر جهانی شدن آموزش بر برنامه درسی معلمان شهر اهواز بود. روش انجام این پژوهش توصیفی بود. به منظور گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته و تحلیل اسناد استفاده شد. نمونه آماری مشتمل بر ۳۵۷ نفر از آموزگاران، دبیران راهنمایی و متوسطه و مدیران سه مقطع مرد و زن شهر اهواز بود که از طریق جدول تعیین حجم نمونه معرفی شده از سوی کرسی و مورگان و با بهره‌گیری از روش تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم جامعه انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی و از طریق نرم‌افزار SPSS انجام پذیرفت. یافته‌ها نشان داد بین شیوه‌های تدریس، ابزار و امکانات آموزشی و محتوی آموزشی به کار گرفته شده در مدارس توسط متولین آموزش عمومی شهر اهواز با شیوه‌های تدریس، ابزار و امکانات آموزشی، محتوی آموزشی مطلوب تفاوت معناداری وجود دارد که در این بین تفاوت ابزار و امکانات آموزشی نیز چشمگیرتر از سایر حوزه‌های مورد بررسی بود.

واژه‌های کلیدی: برنامه درسی، شیوه‌های تدریس، ابزار و امکانات آموزشی، محتوی آموزشی، جهانی شدن

* دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه دولتی ارمنستان (نویسنده مسئول)

Mitramitra1414@yahoo.com

** استادیار، دانشگاه شهید چمران اهواز

مقدمه

واژه‌ی جهانی شدن نخستین بار برای طرح تحولاتی که در عرصه‌ی تحولات اقتصادی پدید آمده بود مطرح گشت و پس از آن بر سیاق مباحث اقتصادی در موضوعات دیگری به کار رفت (ساعی، ۱۳۸۷، ص ۷۳). به باور چارلتون و اندراس^۱ (۲۰۰۶) جهانی شدن، جنبه‌ای از پدیده‌ای بزرگ‌تر یعنی مدرنیسم است که جامعه را با ویژگی‌های رشد فزاینده در پیچیدگی ارتباطات، توصیف می‌کند. از نظر آنها، جهانی شدن با وجود مسائل اجتناب ناپذیرش، قادر به افزایش کارایی، اثربخشی و توانمندی جوامع می‌باشند و در نتیجه، غالباً منافع اکثریت مردم را در بر دارد. هاروی^۲ (۱۹۸۹) می‌گوید جهانی شدن اصطلاحی است برای توصیف آن چه زمان و مکان نام گرفته است (نقل در مرعشی، مهرعلیزاده و طوسی، ۱۳۹۲ ص ۵۲). مهرعلیزاده (۱۳۸۳، ص ۲۱) معتقد است جهانی شدن در پی تحول عمیق در نظام سرمایه‌داری و رشد شگفت آور فناوری ارتباطات و اطلاع رسانی، به خصوص انقلاب انفورماتیک دهه ۸۰ شکل گرفت. کینگل^۳ (۲۰۰۲) بر این عقیده است که سر آغاز تغییرات کنونی و ظهور پدیده‌ی با عنوان جهانی شدن از حدود نیم قرن پیش به صورت زیر زمینی شکل گرفته است. به باور وی ایده این تغییر در هنر بوجود آمده و به نقاشی سالوادور دالی^۴ با عنوان "کودک به تولد یک جدید می‌نگرد" به تاریخ ۱۹۴۳ بر می‌گردد. در این نقاشی "مرد جدید" به عنوان کسی که از آمریکای شمالی می‌آید ترسیم شده است که باید بدون هیچ تعجبی در دوره‌ای که این نقاشی کشیده شده است به دنیا بیاید (نقل در شاهی، ۱۳۸۶، ص ۲۵). از نظر تافلر^۵، در عصر دانایی نه تنها کالا، خدمات و سرمایه بین المللی در نقاط مختلف دنیا به آسانی به گردش در می‌آیند، بلکه افکار و دانش بشری نیز به آسانی و بی حد و مرزتر از گذشته مبادله می‌شوند. در واقع، جهانی شدن محیط بیگانه‌ای را برای تمام کشورها به وجود می‌آورد که در آن پیوندهای بین‌المللی به حداکثر خواهد رسید (سازمند، ۱۳۸۴، ص ۳۹). پدیده جهانی شدن فرایندی اجتناب‌ناپذیر است که با سرعتی خیره کننده بدون توجه به مرزهای جغرافیایی، سیاسی،

1- Charlton & Andras

2- Harvey

3- Ginkel

4- Salvador Dali

5- Taffler

فرهنگی همه ابعاد زندگی بشر را دستخوش تغییر و تحول قرار داده است و همچنان که در مسائل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... مباحث و تغییراتی را موجب گشته، در عرصه تعلیم و تربیت نیز تغییراتی را به وجود آورده و موجب باز تعریف مسائل بنیادین آن گشته است.

با یک نگاه خطی در طول تاریخ می‌توان دریافت که جهانی شدن از حالت صورت ذهنی^۱ به صورت عینی^۲ تغییر یافته است. چنین وضعی خواه ناخواه در جنبه‌های مختلف فردی و اجتماعی اثر گذار خواهد بود. از آنجا که آموزش و پرورش همواره در دو بعد فردی و اجتماعی مطرح بوده، اجزا و عناصر تشکیل دهنده آن تحت تأثیر جهانی شدن قرار می‌گیرد که از آن جمله برنامه درسی است (افتخاری نقل در مرعشی، مهرعلیزاده، طوسی، ۱۳۹۲، ص ۵۳). نظام آموزش و پرورش در جوامع معاصر گسترش زیادی پیدا کرده است. پیامد این رشد روز افزون، تبدیل نظام آموزشی به سازمان عظیمی است که با تعداد قابل ملاحظه‌ای از دانش‌آموزان سرو کار دارد، معلمان و کارکنان فراوانی را به خدمت می‌گیرد، وظایف متنوع و متعدد را به انجام می‌رساند و نتایج گسترده‌ای را به بار می‌آورد (میرکمالی، ۱۳۸۹، ص ۱۹). در این میان نقش اصلی بر عهده‌ی معلمان است که تا حدودی توفیق یا شکست آنان بستگی به روش تدریس، ابزار و امکانات و محتوی آموزشی که بر می‌گزینند دارد و از آنجایی که تعلیم و تربیت در سرنوشت جامعه و پیشرفت آن سهیم است، از اهمیت خاصی برخوردار است. فوکو^۳ (۲۰۱۱) می‌گوید مفهوم دهکده‌ی جهانی تنها در صورتی می‌تواند به خوبی اجرا شود که زیرساخت‌ها و سیاست‌های ارتقاء کاربرد فناوری در کلاس‌ها اجرا شود. دانش‌آموزانی که به ثروت جهانی دانش دست یافته‌اند قادر خواهند بود در مورد مفاهیم، حقایق و ایده‌هایی که در کلاس درس مطرح می‌شود خیلی دقیق‌تر فکر کنند. مقام معظم رهبری نیز بارها بر لزوم ایجاد تحول در نظام تأکید کرده است (سند تحول راهبردی، ۱۳۸۹، ص ص ۵۸-۵۹).

پدیده چند لایه‌ای جهانی شدن بر نظام آموزش و پرورش کلیه کشورها تأثیر گذاشته است. این تأثیر در حوزه‌های چهارگانه معلم، برنامه درسی، ساختار، رابطه مدرسه و جامعه که در تصویر ذیل آمده تأثیر چشمگیری داشته است. مهرعلیزاده (۱۳۸۴، ص ۳۶) معتقد است

-
- 1- Subjective
  - 2- Objective
  - 3- Foucault

تأثیر تحولات فناوری ارتباطات در آموزش به شکل دسترسی به کتابخانه‌های اینترنتی، شبکه اطلاع‌رسانی ماهواره‌ای و کاهش هزینه‌های کتابخانه‌ای، رشد دانشگاه‌های مجازی، ایجاد امکان دیداری - شنیداری و گفتاری بین دانشجویان و مدرسان و محققان سراسر دنیا و تلفیق رشته‌های نزدیک و نسبتاً مرتبط و ایجاد رشته‌های بین رشته‌ای و کاهش تفاوت‌های تخصص‌های مهندسی قابل مشاهده است. همه این تحولات ناشی از فناوری، بحران‌ها و چالش‌های را نیز در نظام آموزشی را موجب گشته است. به گفته فرمینی (۱۳۸۹، ص ۱۳۸) برنامه درسی از حالت انحصاری و متمرکز و قطعیت خارج شده و دائماً در حال تغییر است. ساختار و مدیریت مدارس نیز به سوی سیستم غیر متمرکز متمایل شده است. در سند تحول (۱۳۸۹، ص ۵۹) نیز آورده شده است "تمرکز شدید اداری و نادیده گرفتن تفاوت‌های اقلیمی، منطقه‌ای، اجتماعی فرهنگی و ویژگی‌های قومی و نیز عدم توجه به استعدادها و مناطق جغرافیایی در بهره‌گیری از شرایط موجود، موجب اجرای برنامه‌ای محدود و انعطاف‌ناپذیر در سراسر کشور شده است. بسته و صلب بودن و مقاومت در برابر تغییر در سازمان‌های اداری گسترده و بسیار متمرکز چون آموزش و پرورش از نقاط ضعف شناخته شده‌ی این نظام است". به دنبال چنین ضعف‌های مدارس هیأت امنایی و مشارکتی، مدیریت مدارس محور نیز برای همسویی با تغییرات جهانی شدن بوجود آمدند. در همین زمینه یکی از حوزه‌های تأثیرگذار برای جهانی سازی نظام آموزشی برنامه درسی می‌باشد که در این خصوص سه مقوله شیوه‌های تدریس، ابزار و امکانات آموزشی و محتوی آموزشی که همواره از حوزه‌های مورد بحث در تحقیقات گذشته بوده است را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

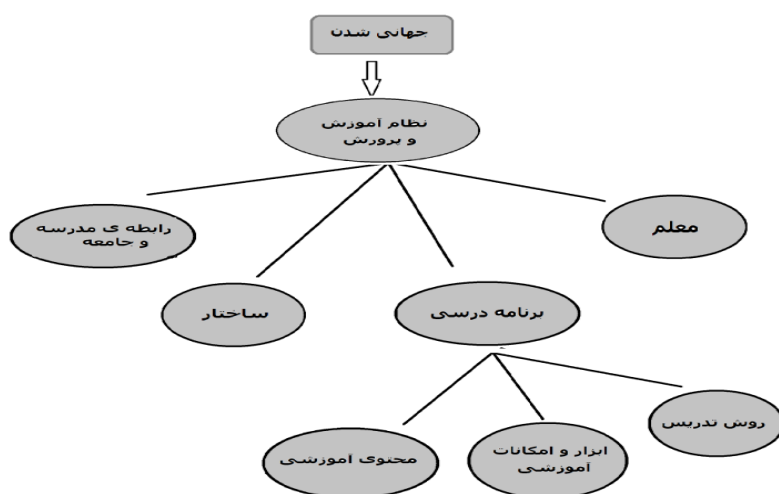
تدریس فرآیندی است که معلم با آن شرایط مطلوب آموزشی را به وجود می‌آورد و فرآیند یادگیری را برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند (کندی^۱، ۲۰۰۶، ص ۲۰۶). در تعریفی دیگر تدریس عبارت است از یک حرفه که بر نحوه‌ی فعالیت در کلاس تأثیر می‌گذارد، بنابراین شناخت آنچه در فرآیند تدریس روی می‌دهد برای معلم ضروری است (کاجک و ایگن^۲، ۲۰۰۳، ص ۴). همچنین به مجموعه تدابیر منطقی که معلم برای رسیدن به هدف اتخاذ می‌کند روش تدریس می‌گویند (شعبانی، ۱۳۷۴، ص ۲۶۸). فتحی و اجارگاه معتقد است اگر هدف

1- Kennedy

2- Kauchak & Eggen

اساسی تعلیم و تربیت پرورش انسان‌های خلاق، مستقل، صاحب اندیشه، دارای تفکر انتقادی^۱ و استدلال عقلانی باشد با استفاده از روش‌هایی که روحیه‌ی انعطاف‌پذیری و تسلیم شدن را در فراگیران پرورش می‌دهد نمی‌توان به نتیجه‌ی مطلوب دست یافت (۱۳۸۱، ص ۱۵۳).

شکل ۱. تأثیر جهانی شدن بر حوزه‌های آموزش و پرورش

مومنی و کرمی (۱۳۸۶، ص ۱۵۰) معتقدند که پایین بودن شیوه‌های تدریس و یادگیری، افزایش روزافزون دانش بشری، پیشرفت‌های علمی حاصل شده در اثر تکنولوژی و صدها عامل دیگر از این قبیل موجب گردید تا متخصصان تعلیم و تربیت در صدد اندیشیدن چاره برای ایجاد تغییرات اساسی در شیوه‌های تدریس و یادگیری سنتی بر آیند. در تعلیم و تربیت پست مدرنیستی تأکید بیشتر روی تغییر معلم محوری در کلاس درس به دانش‌آموز محوری است در واقع این عقیده که معلم می‌آموزاند و دانش‌آموز یاد می‌گیرد نمی‌تواند منطبق با واقعیت باشد چرا که دانش‌آموزان نیز خود سازنده‌ی دانش، ایده و زبان هستند (فرمینی، ۱۳۸۲، ص ۵۹). شیوه‌های نوین و جهانی تدریس بر یادگیری‌های گروهی تأکید می‌کند و یادگیری هم یارانه^۲، تعامل‌های بین فردی و گروه‌های کاری را مورد تشویق قرار می‌دهد.

- 1- Critical thinking
- 2- Cooperative learning

رویکرد پست مدرن نیز، روش‌های یادگیری را با توجه به ویژگی‌های یادگیرنده متنوع و مختلف می‌انگارند و از نقطه نظر آموزشی توصیه می‌کند که ما باید از فرآیندهای مختلف یادگیری که کودکان در یادگیری موضوعات مختلف از آن استفاده می‌کنند مطلع باشیم. کودکی که هیچ توجهی به صحبتی که ما می‌کنیم ندارد ممکن است برایش جذاب باشد که همین مطالب را از طریق صفحه‌ی کامپیوتر ببیند یا بشنود. در واقع برتری و مزیت تکنولوژی جدید این است که مربی را قادر می‌سازد تا از سبک‌های مختلف یادگیری استفاده کند (آرنویدس و ژيرو، ۱۹۹۹، صص ۳۶۳-۳۶۲).

در خصوص محتوی آموزشی بازتاب هر نظریه بر نظام آموزشی نشان می‌دهد جهت‌گیری‌ها به سمت تکثرگرایی، توجه به خرده فرهنگ‌ها، توجه به هویت ملی و بومی، آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش مادام‌العمر و تمرکززدایی پیش می‌رود (مهرعلیزاده و صفایی مقدم، ۱۳۸۷). با توجه به اینکه جامعه ایران نیز جامعه‌ای جوان و در حال گذر است و از طرفی دانش‌آموزان ما ناگزیرند با جهانی شدن روبرو گردند؛ جهانی که در آن هر رشته از ساختارهای اجتماعی، در حال توسعه و تکامل است؛ جهانی که در آن مشاغل تثبیت شده هر روز ضعیف‌تر می‌شود و جهانی که در آن شرایط کار و توانایی‌های حرفه‌ای تغییر می‌کند. ظهور فناوری‌های اطلاعاتی جدید فرهنگ خاص خود را به جوامع تحمیل نموده و گاه با ارزش‌های فرهنگی جامعه در اصطحکاک قرار می‌گیرد که در کشور ما این اصطحکاک فرهنگی به تضاد فرهنگی مبدل شده است (سجادی، ۱۳۸۲). بنابراین آموزش و پرورش باید حساسیت زیادی به پدیده جهانی شدن داشته باشد. زیرا از آموزش و پرورش انتظار می‌رود دانش‌آموزان را طوری تربیت نماید که بتوانند به نیازهای زمان پاسخگو باشند و قابلیت‌های متناسب با نیازهای زمان را در اختیار آنان قرار دهد، پس برنامه درسی به عنوان محور فعالیت‌های آموزشی و پرورشی بایستی مطابق با عصر جهانی شدن تغییرات به روز را در مؤلفه‌های خود ایجاد نماید. شایسته فر (۱۳۸۴) معتقد است در هر نظام تعلیم و تربیت عمدتاً تجارب و قابلیت‌هایی که نسل جدید پیدا می‌کند از طریق برنامه درسی است و شاید بتوان گفت که برنامه درسی مهمترین ابزار برای تحقق اهداف تعلیم و تربیت است. بنابراین هدف این تحقیق آن است که

به بررسی میزان تأثیر جهانی شدن آموزش بر روی برنامه درسی بکار رفته در مدارس شهر اهواز پردازد.

پیشینه‌ی تحقیق

در سال‌های اخیر جهانی شدن و تأثیرات آن بر حوزه‌های مختلف تعلیم و تربیت کانون نگاه اندیشمندان علوم تربیتی قرار گرفته که موجب تألیف و ترجمه مقالات زیادی در این زمینه و همچنین همایش‌های فراوانی گردیده است و حتی این پدیده دستمایه گنجاندن برنامه‌های عملی مرتبط با جهانی شدن در اسناد فرادستی نیز قرار گرفته است.

در تحقیقی که توسط مرعشی و مهرعلیزاده و طوسی (۱۳۹۲) با عنوان جهانی شدن و اثرات آن بر اهداف برنامه درسی نظام آموزشی ایران انجام گرفت به بررسی فرصت‌ها و تهدیدات سه نظریه (نظام جهانی، سیاست جهانی و فرهنگ جهانی) بر اهداف برنامه درسی ایران پرداختند و به این نتیجه رسیدند که فرصت‌هایی که این سه نظریه برای اهداف برنامه درسی ایجاد می‌کنند بیش از تهدید آنها بوده و با ارزیابی دقیق‌تر ابعاد آنها می‌توان موجبات نوآوری در برنامه درسی گردید.

در تحقیقی که توسط مرتضوی، بشکار، مسگرانی، احمدی، و بخشعلی‌زاده (۱۳۹۰) با عنوان مقایسه تأثیر روش تدریس مبتنی بر ساخت و سازگرایی و روش سنتی بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی ۱ در دانش‌آموزان پسر سال اول متوسط شهرستان باغملک انجام دادند به این نتیجه رسیدند که پیشرفت تحصیل ریاضی گروه آزمایشی که با شیوه‌ی ساخت و سازگرایی آموزش دیده بودند نسبت به گروه گواه که به روش سنتی آموزش داده شده بودند بیشتر بوده و تفاوت بین میانگین‌های آنها نیز از نظر آماری معنا دار است.

در تحقیقی که توسط آزاد (۱۳۸۹) با عنوان بررسی و طراحی دولت الکترونیک در بخش ستادی آموزش و پرورش شهر اهواز انجام گرفت وضعیت فعلی دولت الکترونیک آموزش و پرورش اهواز را در مرحله دوم از پنج مرحله تحقیقات سازمان ملل برای ارزیابی پیشرفت کشورها دانست. لازم به ذکر است که سازمان ملل برای ارزیابی پیشرفت کشورها در استقرار دولت الکترونیک پنج مرحله را شناسایی کرده که عبارتند از ۱- مرحله نوظهور ۲- مرحله تکاملی ۳- مرحله تعاملی ۴- مرحله تراکنش ۵- مرحله یکپارچه. همچنین عمده‌ترین

مشکلات را موانع ساختاری - رفتاری تکنولوژیکی و اقتصادی و فرهنگی دانست که نشان دهنده عدم استفاده کافی از ابزار الکترونیک و کامپیوتر و اینترنت و صنایع جانبی وابسته به آن در کلاس‌های درس می‌باشد.

گروه دیگری از محققان (مهرعلیزاده و صفایی‌مقدم، ۱۳۸۷ و صائمی، ۱۳۸۷) نظریه‌های جهانی شدن در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را مورد بررسی قرار دادند و سپس تأثیر این پدیده را بر آموزش و پرورش و همچنین برنامه‌های درسی مورد مطالعه قرار داده‌اند و به این نتیجه دست یافته‌اند که اگر دانش‌آموزان نسبت به رویکردهای نظام جهانی آشنایی لازم را نداشته باشند راهی جز تبعیت از مبادلات نابرابر فرهنگی، اقتصادی سیاسی و اجتماعی را نخواهند داشت. از این رو، مسئولان نظام آموزشی باید با شناسایی کاستی‌ها به برنامه‌ریزی، نظارت و ارزشیابی دقیق بپردازند.

شوخی، نادری و عابدی (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان مقایسه تأثیر سه رویکرد یاد دهی - یادگیری بر عملکرد یادگیری دانش‌آموزان در درس زیست‌شناسی به این نتیجه رسیدند عملکرد دانش‌آموزانی که با رویکرد یاددهی - یادگیری اکتشافی آموزش دیده‌اند از دو گروه دیگر بیشتر و عملکرد یادگیری دانش‌آموزانی که با رویکرد یاددهی - یادگیری تعاملی آموزش دیده‌اند از گروهی که با رویکرد انتقالی آموزش دیده‌اند بیشتر است. آنها دریافتند رویکرد اکتشافی مهارت‌های سطح بالای یادگیری مانند فرضیه سازی، تجزیه و تحلیل را نسبت به دو رویکرد دیگر در دانش‌آموزان ارتقا می‌بخشد.

شاهی، نوه ابراهیم، مهرعلیزاده (۱۳۸۷) در مقاله‌ای با عنوان ارتباطات گشودگی آموزش عالی، ضرورت رویارویی با چالش‌های جهانی شوندگی دریافتند که بیشترین روش تدریس مورد استفاده‌ی اساتید دانشگاه‌های دولتی خوزستان، روش سخنرانی و روش‌های بحثی و کمترین آن گردش علمی بوده است همچنین بیشترین وسیله‌ی کمک آموزشی مورد استفاده، تابلو و کمترین آن ابزار مبتنی بر کامپیوتر بوده است بدین ترتیب نوع ابزار و روش‌های مورد استفاده بیانگر به کارگیری روش‌های سنتی و ارزان قیمت می‌باشد.

دیتو^۱ (۲۰۰۹) در تحقیقی با عنوان قوم نگاری انتقادی، پویایی فرهنگ جهانی و منطقه‌ای و هویت دانش‌آموزان شهر کراچی دریافت که برنامه درسی به خصوص محتوی کتابهای درسی

متأثر از حس ناسیونالیسم تنگ سیاسی است که حس هویت ملی دانش‌آموزان را شکل می‌دهد. در پژوهشی که توسط یاه ت هنری^۱ (۲۰۰۵) در خصوص برنامه درسی پست مدرنیسم انجام شد وی مدل شی - کنش^۲ را که توسط تیلور ارائه شده بود و بیانگر مدل مدرنیسم بود را مورد بررسی قرار داد. این مدل به جستجوی همبستگی بین اشیا و نتیجه عمل‌ها می‌پرداخت و می‌گفت نمی‌توان رابطه‌ای بین اشیا و ارزشی که دانش‌آموز برای محتوی درسی قائل است برقرار کرد. به عبارت دیگر هیچ همبستگی بین اشیا و ارزش لحظه‌ای وجود ندارد. برای همین کنش را ملاکی برای ارزیابی شی می‌دانند. (شی مثل آمپول، ارزش محتوی مثل درد لحظه‌ای و کنش شفای بیمار می‌باشد) هنری می‌گوید از این مدل می‌توان استنباط کرد که مدرنیسم نتیجه‌گر و آرمان‌گر است. بدین معنی که محتوی را ارائه می‌دهد و انتظار می‌رود در پایان برنامه همه محتوی را فرا گرفته باشند اما پست مدرنیسم فقط نتیجه‌نگر نیست و از یکسان سازی به علت توجه به تفاوت‌های فردی می‌پرهیزد و فرایند محور است. بطور کلی برنامه شی - کنش تیلور^۳ و برنامه معلم - مقاوم^۴ اسکینر^۵ تأثیرات اجزا خرد را حذف می‌کنند که بطور وضوح یک نمونه برنامه آموزشی بسته است. در حالی که یاه ت هنری به ارائه برنامه آموزشی ساختار شکن پست مدرنیسم پرداخت که فراروایتها^۶ را از بین می‌برد و برنامه را از حالت ساده و یکنواخت به حالت چند شکلی در می‌آورد.

مشتاق^۷ (۲۰۰۴) در تحقیقی با عنوان جهانی شدن و مدیریت آموزشی در توسعه کشورها نتیجه گرفت جهانی شدن به میزان قابل توجهی بر اقتصاد و زندگی ملت‌ها تأثیرگذار بوده است و با افزایش رقابت جهانی، فن‌آوری به سرعت پیشرفت کرده است که این پیشرفت، سازمان‌های کسب و کار و مدل آنها و سیستم‌های مدیریت را به شدت دستخوش تغییر قرار داده است که برای کنار آمدن با این تغییر مدیریت آموزش و پرورش باید دست به بازسازی بزند. بهر حال نتایج بررسی‌های فوق نشانگر تأثیر عمیق و نوینی است که پدیده جهانی شدن در

-
- 1- Yeh T. Henry
  - 2- Object-Action
  - 3- Tyler
  - 4- Teacher-proof
  - 5- Skinner
  - 6- Grand-narrative
  - 7- Mushtaq

حوزه برنامه‌ریزی درسی و هدف‌گذاری آموزشی داشته و باعث شکل‌گیری تغییراتی در این حوزه گشته است.

اهداف تحقیق

۱. روش تدریس جهانی چه ویژگی‌های دارد؟
۲. تأثیر جهانی شدن آموزش بر شیوه‌های تدریس معلمان شهر اهواز به چه میزان است؟
۳. تأثیر جهانی شدن آموزش بر ابزار و امکانات آموزشی شهر اهواز به چه میزان است؟
۴. تأثیر جهانی شدن آموزش بر محتوی آموزشی معلمان شهر اهواز به چه میزان است؟

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش با توجه به ماهیت موضوع و اهداف آن از روش توصیفی (پیمایشی و تحلیل اسناد) استفاده شده است.

جامعه و نمونه آماری تحقیق

جامعه پژوهش شامل کلیه آموزگاران دبیران و معلمان سه مقطع تحصیلی (ابتدایی راهنمایی دبیرستان)، مرد و زن نواحی چهارگانه شهر اهواز بود که شامل ۷۴۶۵ نفر بود. نمونه لازم با استفاده از جدول تعیین حجم نمونه معرفی شده از سوی مورگان و کرسی^۱ با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم نمونه، که ۳۵۷ نفر برآورد شد. که از این تعداد ۳۵ نفر مدیر و ۳۲۲ نفر معلم بودند و از ۱۳۶ نیروی ابتدایی ۱۰۷ نفر زن ۲۹ نفر مرد و از ۱۰۳ نیروی راهنمایی ۴۲ نفر مرد و ۶۲ نفر زن و از ۱۱۸ نیروی متوسطه ۴۰ نفر مرد و ۷۸ نفر زن بودند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

با توجه به موضوع تحقیق و به دلیل بدیع بودن موضوع، ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این زمینه موجود نبود. محقق برای ساختن پرسشنامه ابتدا به مطالعه اسناد و مدارک علمی

1- Morgan & Krejcie

جدول ۱. حجم نمونه معلمان و مدیران مرد وزن نواحی چهارگانه شهر اهواز در سال تحصیلی ۹۰-۹۱

تعداد معلمان	ناحیه یک	ناحیه دو	ناحیه سه	ناحیه چهار	جمع
ابتدایی	۳۸	۴۹	۳۹	۱۰	۱۳۶
راهنمایی	۲۸	۳۸	۲۷	۱۰	۱۰۳
متوسطه	۳۳	۳۹	۳۴	۱۲	۱۱۸
جمع	۹۹	۱۲۶	۱۰۰	۳۲	۳۵۷

پرداخت (اسنادی مانند سند تحول راهبردی نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران در افق چشم انداز) که از مطالعه آنها ویژگی‌های جهانی شدن روش تدریس مشخص شد و سپس محقق توانست پرسشنامه مناسبی برای پی بردن به میزان جهانی شدن روش تدریس معلمان اهواز طراحی کند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل چک لیست اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه محقق ساخته آموزش و پرورش جهانی شده و تحلیل اسناد می‌باشد.

روایی پرسشنامه از روش روایی محتوا با استفاده از نظر متخصصان تأیید شد. ضریب پایایی پرسشنامه از طریق فرمول آلفای کرونباخ^۱ ۰/۹۰ برآورد شد. تجزیه و تحلیل در دو سطح توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شده است. در سطح آمار توصیفی با استفاده از مشخصه‌های آماری نظیر فراوانی، درصد، میانگین، واریانس، انحراف معیار داده‌های پژوهش توصیف شد. در سطح آمار استنباطی از T-تک گروهی استفاده شد.

یافته‌ها

سوال اول: برنامه درسی جهانی شده چه ویژگی‌هایی دارد؟

همانطور که در شکل شماره (۱) آورده شده است جهانی شدن بر چهار حوزه نظام آموزش و پرورش تأثیر گذاشته، با توجه به اینکه حوزه برنامه درسی سه مقوله مهم را در بر می‌گیرد در اینجا به ترتیب ویژگی‌های جهانی شده این سه مقوله را که عبارتند از شیوه‌های تدریس، ابزار و امکانات آموزشی و محتوی آموزشی را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

الف) شیوه‌های تدریس: اندیشه‌های جهانی آموزش بر یادگیری‌های گروهی تأکید کرده و مشوق یادگیری همیارانه و تعامل‌های بین فردی است. دانش‌آموزان ماشین‌های نیستند که

مفاهیم را به سادگی دریافت کنند بلکه با یادگیری، مشارکت در اجتماع، در حال ساخت هویت خود و دانش هستند (فرمهبینی، ۱۳۸۹، صص ۱۶۳-۱۶۲). رویکرد پست مدرن روش‌های یادگیری را با توجه به ویژگی یادگیرنده متنوع و مختلف می‌انگارد و معتقد است ما باید از فرایندهای مختلف یادگیری مطلع باشیم و این وظیفه مربی است که روش‌های مختلف را در مواقع لازم بکار برد. کودکی که هیچ توجهی به صحبتی که ما می‌کنیم ندارد ممکن است برایش خیلی جذاب باشد که همین مطلب را از صفحه کامپیوتر ببیند (فرمهبینی، ۱۳۸۲، صص ۶۰). فوکو (۱۹۷۹) دانش‌آموز محور است. رویکرد غیر اقتداری او این پیام را دارد که روابط بین معلم و شاگرد باید افقی باشد نه عمودی، بر این اساس نگاه معلم باید به تفاوت‌های موجود در شیوه‌های زندگی علایق و نیازهای دانش‌آموزان باشد.

ب) ابزار و امکانات آموزشی: بنا به ماهیت و ماموریت آموزش و پرورش، آموزش و پرورش باید خود را با تحولات در ابعاد گوناگون هماهنگ سازد تا به نهادی تاریخ مصرف گذشته تبدیل نشود، خصوصاً در عصری که تحولات حوزه فناوری هزار چند گاهی یکبار ظرفیت تازه یا وضعیت جدیدی را به وجود می‌آورد. نظامات حقوقی و سیاست گذاری باید از آمادگی ذهنی و قابلیت‌های ضروری برای روز آمد سازی برخوردار باشد تا کارایی نظام تربیت رسمی و عمومی مورد سؤال واقع نشود، کندی در واکنش‌های لازم چالشی است که این نظام را تهدید می‌کند (سند تحول، ۱۳۸۹، صص ۷۸).

فرمهبینی معتقد است (۱۳۸۹، صص ۱۷۴) فناوری‌های ارتباطی هم بر فرایند و هم بر پیامدهای مدرسه اثر می‌گذارد و مسیر بزرگراه‌های اطلاعاتی را از دانشگاه به سوی مدارس می‌کشاند. اینترنت فرصت بدیعی برای تمرین نوع دموکراسی جدید را فراهم می‌کند که در آن همه فرهنگ‌ها و واحدهای انسانی قادر به تبلیغ و پخش اندیشه‌های خود هستند که مدرسه را به بزرگی همه دنیا با همه آدم‌هایش می‌کند.

ج) محتوی آموزشی: گسترش فناوری و دانش الکترونیک باعث گرایش برنامه درسی به سمت تلفیق بیش‌تر رشته‌های نزدیک و نسبتاً مرتبط گشته است. انسجام جغرافیا و علوم سیاسی، علوم سیاسی و اقتصاد، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی، تعلیم و تربیت و جامعه‌شناسی و روان‌شناسی و اقتصاد و ... از پدیده‌های نوظهور تغییرات برنامه‌های درسی است. (خلخال‌نقل در مهرعلی‌زاده، ۱۳۸۳، صص ۲۶۶-۲۶۵). مهرعلی‌زاده می‌گوید (۱۳۸۳، صص ۲۶۶) در

روش‌های جدید برنامه درسی تأکید زیادی بر حل مسأله و مهم‌تر از آن خلق مسأله، طراحی‌های خلاق و توان پردازش اطلاعات می‌شود. برنامه و محتوی درسی دچار دگرگونی گردیده و ایده برنامه جامع یا تلفیق شده به وجود آمده است. و هدف از این تلفیق آن است تا میان اندوخته‌های علمی دانش‌جو و نیازهای بهم وابسته اجتماع، ارتباط علمی نشان داده شود تا دانش‌جو بتواند مسائل اجتماعی و محیطی اطراف خود را به صورت یک مجموعه بهم پیوسته ببیند. لونارد^۱ (۲۰۰۳، ص ۳۹۰) معتقد است جهانی شدن می‌تواند باعث تغییرات بنیادین شود، که منظور تغییرات اساسی در تمرینات برنامه درسی می‌باشد بوسیله تنظیم الگوهای جدید از تولید دانش و استفاده از آن در محل کار به منظور فراهم کردن یک برنامه درسی تکنیکالی و کارآمد. تئوریهای سازمانی تا کنون بر پایداری مدل‌های سنتی از الگوهای تحصیل‌علیرغم نا کار آمدی و فشارهای خارجی برای تغییر، تأکید نموده‌اند و این یک فاکتور محدود کننده برای تغییر می‌باشد.

جدول ۲. ویژگیهای مؤلفه‌های برنامه درسی در عصر جهانی شدن

ویژگی‌ها	مؤلفه
روش‌های تدریس متنوع، یادگیری‌های گروهی، تیمی کار کردن، خود رهبری، گفتگو محوری، نقادی، انتخاب شیوه‌های تدریس با توجه به ویژگی‌های یادگیرنده، دانش‌آموز محوری	شیوه‌های تدریس
وجود انواع مواد و وسایل (تکنولوژی) آموزشی و کمک آموزشی مبتنی بر رایانه و تکنولوژی نوین مانند سایت‌های تخصصی، تابلوهای هوشمند، آزمایشگاههای مجازی، شبکه‌ای شدن سازمان‌ها و اتوماسیون اداری و امکان تغییر چینش کلاس مطابق با موضوع تدریس	ابزار و امکانات آموزشی
تأکید بر برنامه درسی بین رشته‌ای، تأکید بر برنامه درسی پنهان، ارتباط برنامه درسی با زندگی، برنامه درسی تحول آفرین مبتنی بر توانمندی‌های دانش‌آموزان، پرهیز از نگاه مقدس‌مآبانه به برنامه درسی، برنامه درسی مبتنی بر مشارکت و انعطاف و جنبه‌های زیبا شناختی	محتوی آموزشی

سوال دوم: تا چه حد شیوه‌های تدریس بکار گرفته شده در مدارس شهر اهواز مطابق با شاخص‌های آموزش و پرورش جهانی می‌باشد؟

1- Leonard

جدول ۳. میانگین نظرات معلمان و مدیران چهار ناحیه اهواز در مورد شیوه‌های تدریس

تعداد	انحراف معیار	میانگین	شیوه‌های تدریس
۳۵۵	۰/۶۶۸	۳/۱۹۹	معلم نقش عرضه کننده دانش و اطلاعات را دارد.
۳۵۵	۰/۶۸۰	۳/۰۸۷	معلم نقش آفرینندگی دانش و تسهیل جریان یادگیری را دارد.
۳۵۷	۰/۷۰۴	۳/۱۱۵	در کلاس معلم محوری حاکم است.
۳۵۶	۰/۶۳۳	۳/۰۶۷	معلم در کلاس نقش راهنما را دارد.
۳۵۶	۰/۶۳۷	۳/۱۳۷	دانش آموز در کلاس در شناختن علم و نظریه نقش فعال دارد.
۳۵۶	۰/۶۷۹	۳/۰۷۳	در کلاس معلم به تدریس و شاگرد به یادگیری می پردازد.
۳۵۵	۰/۶۸۴	۳/۱۵۴	معلم به بروز خلاقیت دانش آموزان کمک می کند.
۳۵۷	۰/۶۹۵	۳/۰۹۲	معلم متناسب با خواست و انتظارات روز جامعه عمل می کند.
۳۵۷	۰/۶۳۳	۳/۱۲۳	کلاس و مدرسه فرصت مناسبی برای آموختن مهارت‌های اجتماعی را فراهم می کند.
۳۵۷	۰/۶۸۳	۳/۰۷۸	کلاس و مدرسه فرصت مناسبی برای آموختن مهارت‌های زندگی را فراهم می کند.
۳۵۵	۰/۶۹۵	۳/۱۳۴	در کلاس از سبک‌های مختلف یادگیری استفاده می شود.
۳۵۷	۰/۷۱۰	۳/۱۱۸	رابطه معلم و شاگرد افقی و عرضی است نه طولی و عمودی.
۳۵۶	۰/۶۵۷	۳/۰۸۴	در تدریس معلم محدود به کتاب‌های تعیین شده است.
۳۵۵	۰/۶۶۵	۳/۱۶۵	از روش تدریس یادگیری گروهی و یادگیری همیارانه استفاده می شود.
۳۵۷	۰/۶۸۶	۳/۱۱۲	معلم در کلاس فرصتی ایجاد می کند که دانش آموز نتایج اقدامات خود را ببیند.
۳۵۷	۰/۶۸۶	۳/۰۶۴	از روش تدریس انتقال اطلاعات و سخنرانی استفاده می شود.
۳۵۶	۰/۶۷۰	۳/۱۳۴	از روش تدریس انتقادی استفاده می شود.
۳۵۵	۰/۶۸۱	۳/۰۸۱	از روش تدریس بحث و مذاکره که منجر به ساخت شکنی مطالب می شود استفاده می شود.
۳۵۷	۰/۶۸۷	۳/۱۵۱	آموزش تا رسیدن دانش آموز به حد تسلط نسبی بر محتوای درسی ادامه می یابد.
۳۵۷	۰/۶۷۰	۳/۰۹۸	دانش آموز با شیوه‌های جستجو در اینترنت و منابع الکترونیکی برای اهداف مورد نظر آشنا می شود.

برای تعریف t -value ابتدا میانگین و انحراف معیار کل پرسشنامه جمع بسته که معادل $۳/۳۴۳$ به دست آمد که جهت سهولت محاسبه عدد $۳/۵$ را به عنوان خط برش وضعیت مطلوب در نظر گرفته شد.

همانطور که در جدول ۴، ملاحظه می شود میانگین و انحراف معیار وضعیت شیوه‌های تدریس ایران به ترتیب برابر با $۳/۱۱۴$ و $۰/۶۷۶$ می باشد. نتایج حاصل از آزمون t تک گروهی نیز نشان می دهد که بین وضعیت موجود در شیوه‌های تدریس با وضعیت مطلوب آن تفاوت

معنی داری وجود دارد. ($t_{356} = -10/793$, $p = 0/001$) به عبارت دیگر وضعیت موجود پایین تر از سطح مطلوب می باشد. یافته های این تحقیق با یافته های شاهی و آزاد و شهبازی همخوانی دارد.

جدول ۴. اطلاعات حاصل از میانگین، انحراف معیار و نتایج حاصل از آزمون تی تک گروهی شیوه های تدریس معلمان بر اساس شاخص های آموزش و پرورش جهانی

متغیر	T vaLue = 3/5			میانگین	انحراف معیار
	T	درجه آزادی	سطح معناداری		
شیوه های تدریس	-10/793	356	0/001	3/114	0/676
			-0/386		

سوال سوم: تا چه حد ابزار و امکانات آموزشی بکار گرفته شده در مدارس ایران مطابق با شاخص های آموزش و پرورش جهانی می باشد؟

جدول ۵. میانگین نظرات معلمان و مدیران چهار ناحیه اهواز در مورد ابزار و امکانات آموزشی

تعداد	انحراف معیار	میانگین	ابزار و امکانات آموزشی
355	0/728	2/463	دسترسی دانش آموز به شبکه های اینترنتی موجب شده به اطلاعاتی برابر با معلم دست پیدا کند.
357	0/775	2/320	امتحان و نمره در مدرسه تنها معیار صلاحیت پیشرفت تحصیلی دانش آموز است
357	0/769	2/359	گیج و تخته اصلی ترین ابزار و امکانات آموزشی معلم در کلاس است.
355	0/728	2/328	مدارس مجهز به آزمایشگاه و اتاق های مخصوص وسایل دیداری و شنیداری می باشند.
356	0/715	2/379	مدارس دارای مسئول آزمایشگاه و مسئول وسایل دیداری، شنیداری می باشند.
357	0/762	2/328	مسئولین آزمایشگاه و مسئولین وسایل دیداری و شنیداری از توانایی علمی لازم در این زمینه برخوردارند
356	0/743	2/359	امکان بازدید و گردش های علمی برای دانش آموز فراهم می باشد.
356	0/761	2/339	آزمایشگاه ها و امکانات دیداری و شنیداری هر ساله به روز می شوند.
357	0/701	2/368	از تکنولوژی در تدریس استفاده بهینه و به موقع می شود.
357	0/742	2/339	امکان تغییر چینش کلاس با توجه به روش تدریس وجود دارد.
357	0/723	2/356	تعداد دانش آموز متناسب با اندازه کلاس است.
356	0/761	2/379	کلاس ها از امکانات فیزیکی مناسبی برخوردارند.
355	0/766	2/328	امکانات فیزیکی (نیمکت، تخته) کلاس مناسب با سن دانش آموز است.

جدول ۶. اطلاعات حاصل از میانگین، انحراف معیار و نتایج حاصل از t تک گروهی ابزار و امکانات آموزشی در ایران بر اساس شاخص‌های آموزش و پرورش جهانی

انحراف معیار	میانگین	۳/۵=T vaLue			متغیر
		تفاوت میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	
۰/۷۴۵	۲/۳۸۵	-۱/۱۱۵	۰/۰۰۱	۳۵۶	ابزار و امکانات آموزشی
					$T = -۲/۲۶۴$

همانطور که در جدول ۶، ملاحظه می‌شود میانگین و انحراف معیار وضعیت ابزار و امکانات آموزشی در ایران به ترتیب برابر با ۲/۳۸۵ و ۰/۷۴۵ می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون t تک گروهی نیز نشان می‌دهد که بین وضعیت موجود در ابزار و امکانات آموزشی در ایران با وضعیت مطلوب آن تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p=۰/۰۰۱$ ، $t_{۳۵۶}=-۲/۲۶۴$) به عبارت دیگر وضعیت موجود پایین‌تر از سطح مطلوب می‌باشد.

سوال چهارم: تا چه حد محتوای آموزشی بکار گرفته شده در مدارس ایران مطابق با شاخص‌های آموزش و پرورش جهانی می‌باشد؟

جدول ۷. میانگین نظرات معلمان و مدیران چهار ناحیه اهواز در مورد محتوای آموزشی

تعداد	انحراف معیار	میانگین	برنامه و محتوای آموزشی
۳۵۷	۰/۷۸۳	۲/۷۹۴	دانش‌آموز بدون تفکر تسلیم متن ارائه شده در کتاب است.
۳۵۷	۰/۷۶۶	۲/۷۱۳	دانش‌آموز بر این نکته آگاه است که اهداف نویسنده همیشه منطبق با واقعیت نیست.
۳۵۶	۰/۸۰۳	۲/۷۴۷	به دانش‌آموز اجازه داده می‌شود مهارت تحلیلی خود را در کلاس توسعه دهد.
۳۵۷	۰/۷۶۷	۲/۶۴۸	تربیت شهروند انتقادی به جای شهروند مطیع در دستور کار برنامه‌های آموزشی قرار گرفته است.
۳۵۵	۰/۷۷۱	۲/۷۲۱	دانش‌آموز نه صرفاً برای دانستن (کسب نمره) بلکه برای بکار بستن یاد می‌گیرد.
۳۵۵	۰/۷۶۷	۲/۶۸۲	توسعه و رشد سیاسی دانش‌آموز در تعلیم و تربیت مدنظر می‌باشد.
۳۵۷	۰/۷۷۲	۲/۷۵۵	توجه به فرهنگ همگانی و گرایش‌های مختلف فرهنگی در برنامه و محتوای آموزشی مدنظر می‌باشد.
۳۵۶	۰/۷۷۷	۲/۶۸۸	در برنامه و محتوای آموزشی نیازهای ویژه و محلی مدنظر می‌باشد.
۳۵۷	۰/۷۴۵	۲/۷۱۰	در آموزش‌ها به آموزش اصول و مفاهیم خاصی به دانش‌آموز پرداخته می‌شود.

ادامه جدول ۷. میانگین نظرات معلمان و مدیران چهار ناحیه اهواز در مورد محتوی آموزشی

تعداد	انحراف معیار	میانگین	برنامه و محتوی آموزشی
۳۵۷	۰/۷۵۴	۲/۶۷۷	نیازهای دانش آموز توسط وزارت خانه آموزش و پرورش تشخیص و مطابق با آن برنامه ریزی می شود.
۳۵۵	۰/۸۰۹	۲/۷۳۸	در برنامه و محتوی آموزشی علائق افراد و تفاوت های فردی مدنظر می باشد.
۳۵۵	۰/۷۷۰	۲/۷۳۸	برنامه و محتوی آموزشی سعی در پیوند بین رشته ها علمی - اجتماعی - اخلاقی و غیره می کند.
۳۵۷	۰/۷۳۷	۲/۶۶۵	محتوی آموزشی توانایی مدیریت بر زندگی خود را به دانش آموز یاد می دهد.
۳۵۷	۰/۷۸۲	۲/۷۶۹	دانش آموز می تواند با محتوی کتاب های آموزشی به خوبی ارتباط برقرار کند.
۳۵۷	۰/۷۵۶	۲/۷۲۴	محتوی کتاب های آموزشی مطابق با تغییرات جامعه تغییر می کند.
۳۵۶	۰/۷۸۰	۲/۶۷۴	در مدرسه باب گفتگو باز نگه داشته شده و پایه های یادگیری بر مبنای آن می باشد.
۳۵۶	۰/۷۵۱	۲/۷۶۱	محتوی درسی به جای تأکید بر فرد محوری بر شرایط و موقعیت یک پدیده تأکید می کند.
۳۵۷	۰/۷۵۴	۲/۷۱۹	بالا بردن صبر و شکیبایی دانش آموز در برابر دیدگاه های ناسازگار مدنظر می باشد.
۳۵۷	۰/۷۶۴	۲/۷۴۷	در برنامه های درسی آگاهی و حساسیت به مسائل زیست محیطی مدنظر می باشد.
۳۵۶	۰/۷۴۲	۲/۷۵۵	در برنامه و محتوی درسی امکان تفسیر چندگانه وجود دارد.
۳۵۶	۰/۷۶۷	۲/۷۲۴	در برنامه درسی فرصتی برای فرآیند کشف و بحث و تحقیق در محتوی قرار داده شده است.
۳۵۷	۰/۷۴۳	۲/۸۱۱	محتوی آموزشی از آداب و سنن و باورهای حاکم بر جامعه متأثر است.

جدول ۸. اطلاعات حاصل از میانگین، انحراف معیار و نتایج حاصل از t تک گروهی محتوی آموزشی در ایران بر اساس آموزش و پرورش جهانی

انحراف معیار	میانگین	۳/۵=T vaLue				متغیر
		تفاوت میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	T	
۰/۷۶۷	۲/۷۲۶	-۰/۵۷۱	۰/۰۰۱	۳۵۶	-۱۹/۹۱۱	برنامه و محتوی آموزشی

همانطور که در جدول ۸ ملاحظه می شود میانگین و انحراف معیار وضعیت برنامه و محتوی آموزشی در ایران به ترتیب برابر با ۲/۷۲۶م و ۰/۷۶۷ می باشد. نتایج حاصل از آزمون t

تک گروهی نیز نشان می‌دهد که بین وضعیت موجود در برنامه و محتوای آموزشی در ایران با وضعیت مطلوب آن تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($t_{30} = -19/911$, $p = 0/001$) به عبارت دیگر وضعیت موجود پایین‌تر از سطح مطلوب می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتیجه این پژوهش در بخش تحلیل اسناد و اسناد فرا دستی نشان داد که شیوه‌های تدریس جهانی مبتنی بر بحث و مذاکره، یادگیری گروهی، تمرکز زدایی، مهارت‌های تحلیلی، ساختارشکنی خلاقیت محور و روابط افقی بین معلم و شاگرد، حل مسئله، تفکر انتقادی استوار است. در محتوای آموزشی نیز بر علوم بین رشته‌ای، محتوای درسی کاربردی و تحول آفرین مبتنی بر شناخت تأکید شده است که جهت رسیدن به این اهداف استفاده از تکنولوژی به روز و تجهیز مدارس به این تکنولوژی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. نتیجه این پژوهش در بخش کمی نشان داد بین وضعیت موجود شیوه‌های تدریس، ابزار و امکانات آموزشی و محتوای آموزشی معلمان شهر اهواز با وضعیت مطلوب (جهانی شده) آن فاصله معناداری وجود دارد. روش تدریس معلمان اهواز بیشتر منطبق بر روش سخنرانی می‌باشد که بر حفظ مطالب تکیه دارد. با استفاده از این روش نمی‌توان موجب تقویت حس کنجکاوی و پرورش استعداد و تفکر علمی شاگردان شد. روش سخنرانی یکنواخت و خسته کننده است زیرا تعاملی بین شاگردان با هم و با معلم صورت نمی‌گیرد. کلاس جذابی برای شاگردان ندارد. چون یادگیری مشارکتی نیست گفتگویی صورت نمی‌پذیرد و از آنجایی که زبان و گفتمان، سازنده دانش و ایده است پس دانش‌آموز نمی‌تواند دست به خلق و سازندگی بزند. در حالی که روش تدریس جهانی شده مبتنی بر گفتمان است که موجب تقویت قوه انتقاد دانش‌آموز نسبت دیدگاه‌های مسلط می‌شود همچنین ظرفیت شکیبایی و استقبال آنها از دیدگاه‌های مسلط را تقویت می‌کند. ملکی (۱۳۸۴، ص ۱۹۷) می‌گوید در کشور ما کتاب درسی وسیله اصلی تعلیم و تربیت است. کتاب درسی امروزه نمی‌تواند اطلاعات کافی را در اختیار فراگیران قرار دهد.

در بخش امکانات آموزشی یافته‌ها نشان داد هنوز استفاده از گچ و تخته در اکثر مدارس مرسوم بود و با وجود تجهیز اکثر مدارس به کامپیوتر در تدریس به شکل کاربردی از آن استفاده نمی‌شود. امکانات فیزیکی بر اساس سن و تعداد دانش‌آموز طراحی نشده و چیدمان کلاس‌ها سنتی است. با وجود اختصاص پست مشخص به معاون فن‌آوری و متصدی آزمایشگاه، این نیروها به شکل تخصصی تربیت نشده‌اند. محتوی آموزشی نیز در پایتخت طراحی و فقط برای تدریس برای معلمان ارسال می‌شود و نگاه مقدس مابانه‌ایی به دور از هرگونه تفسیر بر محتوی حاکم است. از علوم بین رشته‌ای در محتوی اثری دیده نشده و محتوی مبتنی بر مطالب تئوریک می‌باشد. شاید یکی از دلایل فاصله حوزه برنامه درسی در آموزش عمومی را ضعف در همین حوزه در آموزش عالی ایران دانست زیرا آموزش عالی دروازه ورود نوآوری است در حالی که مهرعلیزاده و صالحی (۱۳۸۳، ص ۱۷۲) معتقدند استقلال نظام آموزشی عالی مورد بی توجهی قدرت‌های رسمی و غیر رسمی و مسئولان سیاسی و دولت‌های وقت قرار گرفته است. در واقع به علت سیاست زدگی غیر متعارف دانشگاهها، اراده سیاسی همواره مترصد این بوده است که آموزشی عالی را مطابق اهداف خاصی کنترل و اداره کنند و این به رویکرد دولت‌های وقت در زیر سلطه گرفتن و مهار نیروهای دانشگاهی و کمرنگ ساختن کنش‌ها سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی دانشگاه بر می‌گردد، چرا که دانشگاهها همواره در تحولات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی نقش تعیین کننده‌ای دارند. منفعل ساختن نیروهای دانشگاهی، موقعیت مناسبی برای جایگزینی ارزش‌ها و نگرش‌های کلیشه‌ای نامناسب با نیازهای به روز شده می‌باشد.

عدم تجهیز مدارس به سایت‌های کامپیوتری و آزمایشگاههای دیداری و شنیداری به علت تعداد زیاد مدارس، محتوی متمرکز و تئوریک، استفاده از روش تدریس سنتی از جمله عواملی است که موجب تفاوت معنادار برنامه درسی ایران از شاخص‌های جهانی گردیده است.

صمدی و زارع (۱۳۹۴) معتقدند چالش‌هایی عمده تولید دانش مدیریت در نظام آموزشی در عرصه جهانی شدن عبارتند از تغییرات مداوم در حوزه علوم انسانی، عدم همخوانی تئوری‌های مدیریت با جهان بینی اسلامی، تحریم‌های بین‌المللی و عدم دسترسی به منابع مختلف علمی.

در گزارش جهانی شدن مدیریت بین‌المللی^۱ (۲۰۱۱: ۲۱۱) آمده است " امروزه حتی ایزوله‌ترین دانشکده‌ها هم برای افزایش تماس‌ها و تحقیقات و آموزش‌های جهانی به آسانی نمی‌توانند غیر قابل نفوذ باشند. جهانی شدن جوامع و تجارت و اقتصاد منجر به یک تقاضای زیادی برای جهانی شدن مدیریت آموزشی گشته است. مؤسسات تجاری ممکن است در خصوص تعاملات جهانی سازی در آموزش عالی غفلت کنند. ما تحلیل مستمر از جهانی شدن در حیطه آموزشی را از دانش‌آموزان - دانشجویان، مستخدمین و مؤسسه‌های خصوصی انتظار داریم "

سریکانت. م و آرتی ب^۲ (۲۰۱۰) معتقدند ی‌دیده جهانی شدن بطور ایده آل باید برای تغییرات گسترده سیستماتیک در نظام آموزشی تقاضا شود. جهانی شدن نمونه‌ای از تغییرات را نمایان می‌کند که شامل تفکر مجدد در خصوص اعتقادات، ساختارها می‌باشد. همچنین جهانی شدن تغییر از یک رویکرد تک فرهنگی به رویکرد چند فرهنگی در آموزش را نمایان می‌سازد که این به کمک تغییر در برنامه‌های درسی و درگیر کردن برنامه‌های درسی با این تغییرات مورد انتظار میسر می‌شود. در سند تحول راهبردی (۱۳۸۹، ص ۷۵) آمده است یکی از اصلی‌ترین عوامل نامطلوب بودن وضعیت شیوه‌های تدریس و آموزش در ایران، ناکارآمدی جذب معلمان و تربیت عوامل انسانی بوده است که موجب شده ذخیره نیروی انسانی در اختیار نظام موجود از شایستگی‌های حرفه‌ای و در خور نظام تربیت رسمی و عمومی برخوردار نباشند. از آنجایی که معلم در جریان تربیت رسمی و عمومی نقش کلیدی دارد متناسب سازی جذب معلمان کارآمد، به روز کردن دانش حرفه‌ای معلمان به کمک آموزش‌های ضمن خدمت، تطبیق محتوی آموزشی با شاخص‌های جهانی، از گردونه خارج کردن معلمان مسن، واگذاری مدارس به بخش خصوصی از جمله راهکارهای بهبود مؤلفه‌های برنامه درسی می‌باشد. امید است که بتوان با اتخاذ تدابیر به موقع و مناسب از مزایایی جهانی شدن سیستم آموزشی بهره کافی را برده و تهدیدات ایجاد شده را به فرصت تبدیل نمود.

1- Report of the AACSB International Globalization of Management

2- Srikant Misra, Arti Bajpai

منابع

- آزاد، مهدی (۱۳۸۹). *بررسی و طراحی دولت الکترونیک در بخش ستادی آموزش و پرورش*. پایان نامه فوق لیسانس رشته‌ی علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران.
- خوش قدم خو، سید صدراله و موسوی، سید صاحب و شهابی، سیدروح اله و سبحانی‌نژاد، مهدی (۱۳۹۱). تبیین پیامدهای جهانی شدن اقتصادی بر اهداف علمی و آموزشی مقطع متوسطه آموزش و پرورش ایران. *فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء. اندیشه‌های نوین تربیتی*. دوره ۸، شماره ۲.
- سازمند، بهاره (۱۳۸۴). تحلیل سازه انگارانه از هویت ملی در دوران جنگ تحمیلی، *مطالعات ملی*، شماره ۲۲، ص ۳۵-۷۰.
- ساعی، احمد (۱۳۸۷). جهانی شدن و رابطه آن با فقر. *فصلنامه سیاست دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، دوره سوم شماره ۱. صص ۱۰۱-۷۱.
- سجادی، سید مهدی (۱۳۸۲). جهانی شدن و پیامدهای چالش برانگیز آن برای تعلیم و تربیت. *مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز*، دوره سوم، شماره ۳ و ۴، ص ۱۱۳.
- شاهی، سکینه (۱۳۸۶). *بررسی ساختار ارتباطات سازمانی در آموزش عالی در مسیر جهانی شدن*. پایان نامه دکتری رشته‌ی مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- شاهی، سکینه؛ نوه ابراهیم، عبدالرحیم؛ مهرعلیزاده، یداله (۱۳۸۷). ارتباطات گشوده آموزش عالی، ضرورت رویارویی با چالشهای جهانی شوندگی؛ مطالعه موردی دانشگاههای دولتی خوزستان. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، شماره پنجاه، صص ۴۵-۱۹.
- شایسته فر، عباس (۱۳۸۴). اثرات جهانی شدن بر برنامه درسی. پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، گروه علوم تربیتی و روانشناسی.
- شعبانی، حسن (۱۳۷۴). *مهارت‌های آموزشی و پرورشی*. جلد ۱، انتشارات سمت. تهران

شواخی، علیرضا؛ نادری، عزت‌ا... و عابدی، احمد (۱۳۸۶). مقایسه رویکرد یاددهی - یادگیری بر عملکرد یادگیری دانش آموزان در درس زیست شناسی، *مجله دانشور رفتار*، دوره ۱۴ شماره ۲۴ ص ۵۳-۶۴.

صائمی، حسین (۱۳۸۷). *جهانی شدن و برنامه درسی در ایران. مجموعه مقاله‌های هشتمین انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، جهانی شدن و بومی ماندن برنامه درسی: چالش‌ها و فرصت‌ها*، چاپ اول. ص ۱۹۹.

صمدی، پروین و زارع، زینت (۱۳۹۴). تحلیلی بر فرصت‌ها و چالش‌های تولید دانش مدیریت در نظام آموزش عالی ایران. *فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء. اندیشه‌های نوین تربیتی*. دوره ۱۱، شماره ۴.

فتحی و اجارگاه، کورش (۱۳۸۱). *اصول برنامه ریزی درسی*. تهران: انتشارات ایران زمین.

فتحی و اجارگاه، کورش و ابراهیم زاده، عیسی و فرج‌اللهی، مهران و خشنودی فر، مهرانوش (۱۳۹۱). بین‌المللی سازی برنامه درسی در نظام آموزش عالی ایران، چالش‌ها و راهبردها: *دو فصلنامه علمی- پژوهشی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، علوم تربیتی*. دوره ششم، شماره ۲، پاییز و زمستان.

فرمehینی فراهانی، محسن (۱۳۸۲). بررسی دیدگاه‌های پست مدرنیسم با تأکید بر اندیشه‌های فوکو و دریدا. *دو ماهنامه علمی پژوهشی شاهد*، دوره جدید. سال دهم. شماره ۳. ص ۶۸-۵۱.

فرمehینی فراهانی، محسن (۱۳۸۹) *پست مدرنیسم و تعلیم و تربیت*. تهران: نشر آبیژ.

مرتضوی، مرتضی؛ بشکار، سلطانه‌علی؛ مسگرانی، حمید؛ احمدی، غلامعلی و بخشعلی‌زاده، شهرناز (۱۳۹۰). مقایسه تأثیر روش تدریس مبتنی بر ساخت و سازگرایی و روش سنتی بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی ادر دانش‌آموزان پسر سال اول متوسط شهرستان باغملک. *مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز*، دوره‌ی ششم، شماره ۱ و ۲، ص ۱۰۶ تا ۱۲۴.

مرعشی، منصور؛ مهرعلیزاده، یدالله و طوسی، طلعت (۱۳۹۲). جهانی شدن و اثرات آن بر اهداف برنامه درسی نظام آموزشی ایران. *مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز*، دوره‌ی ششم، سال ۲۰-۲، شماره‌ی ۱، صص ۷۴-۵۱.

ملکی، حسن (۱۳۸۴). *برنامه‌ریزی درسی*. مشهد: انتشارات پیام اندیشه.

مومنی مهموئی، حسین و کرمی، مرتضی (۱۳۸۶) کاربست رویکرد ساخت و ساز گرایی در آموزش. *فصلنامه تخصصی پژوهش‌های تربیتی*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، شماره یازدهم. ص ۱۵۴-۱۳۱.

مهرعلی زاده، یداله و صالحی، ابراهیم (۱۳۸۳). *آیا اصلاحات آموزشی ایران در جهت تحولات جهانی شدن است؟ آموزش عالی و توسعه پایدار*. جلد دوم. انتشارات موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی. ص ۱۷۸-۱۵۹.

مهرعلیزاده، یدالله و صفایی مقدم، مسعود (۱۳۸۷). بازتاب نظریه هی جهانی شدن بر برنامه درسی. *مجموعه مقاله‌های هشتمین انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، جهانی شدن و بومی ماندن برنامه درسی: چالش‌ها و فرصت‌ها*، چاپ اول. ص ۳۹.

مهرعلیزاده، یداله (۱۳۸۳). *جهانی شدن و نظام‌های آموزشی با تأکید بر کشور ایران*. اهواز: انتشارات رسش.

مهرعلیزاده، یداله (۱۳۸۴). *جهانی شدن تغییرات سازمانی و برنامه ریزی توسعه منابع انسانی*. اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز.

میرکمالی، سیدمحمد (۱۳۸۲). *رهبری و مدیریت آموزشی*. تهران: انتشارات یسپرون.

وزارت آموزش و پرورش (۱۳۸۹). *سند تحول راهبردی. چشم انداز بیست ساله*. مشهد: انتشارات آموزش و پرورش.

Aronowitz, S. & Giroux, H. (1999). *Postmodern Education*. published by the University of minnestota press. U.S.A.

Charlton, B G., & Andras, P. (2006). *Globalization in science education: an evitable and beneficial trend*. Medical Hypotheses. 66.

Datoo, A. (2009). *Critical ethnography, local-global cultural dynamics and students identity respective from an urban school*

- in Pakistan*. Department of Integrated Studies in Education, McGill University. Montreal, Degree of Doctor of Philosophy. http://digitool.library.mcgill.ca/webclient/StreamGate?folder_id=0&dvs=1309668441944~114.
- Foucault, M. (1979). *Discipline and punishment”: The Birth of The prison*. Tr. A. Sheridan. New York: Vintage Books.
- Foucault, M. (2011). *The Government of Self and Others: Lectures at the Collège de France, 1982-1983*. Available at: <http://bmc.brynmawr.edu/2011/2011-11-61.html> (22/08/2012).
- Kauchak, D. P. & Eggen, P. D. (2003). *Learning and Teaching: Research Based Methods*. Boston: Allyn and Bacon.
- Kennedy, M. M. (2006). Knowledge and vision in teaching. *Journal of Teaching Education*, 57 (3), 205-211.
- Leonard, J. Waks (2003). *How Globalization Can Cause Fundamental Curriculum Change: An American Perspective*© Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands. *Journal of Educational Change* 4:p 383-418
- Mushtaq, S. (2004). *Globalization and Management Education in Developing Countries*. <http://ideas.repec.org/p/pramprapa/29020.html>
- Report of the AACSB International Globalization of Management (2011). *Education Task Force Globalization Of Management Education: Changing International Structures, Adaptive Strategies, and the Impact on Institutions*. Emerald Group Publishing Limited Howard House, Wagon Lane, Bingley BD16 1WA, UK.
- Srikant, Misra. & Arti, Bajpai. (2010). Implications of Globalization on Education. viewed 8 september 2014. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1800740
- Yeh, T. Henry (2005). *Research on Postmodern Curriculum Part*. Available at: [https://www.academia.edu/4476259/Research_on_Postmodern_Curriculum.\(07/02/20](https://www.academia.edu/4476259/Research_on_Postmodern_Curriculum.(07/02/20)